

Збереження національного інтересу в інтеграційному процесі

Юлія Ігорівна Остапенко*

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна

*e-mail: uliaostapenko24@gmail.com

Анотація

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що у статті розглянуто суть і значення поняття національних інтересів. Обґрунтовано, що в реаліях сьогодення для України – це інтереси виживання народу, бо йдеться про збереження територіальної цілісності, життя людей, про відшкодування збитків (шкоди), яких неможливо уникнути, навіть використовуючи весь потенціал, який є в розпорядженні держави, в тому числі й Збройних Сил. Завдяки використанню комплексного наукового підходу, що передбачає застосування системного, порівняльно-правового, формально-юридичного методів, а також методів аналізу та узагальнення, тобто загальнонаукових і спеціальних методів аналізу, всебічно вивчено таку складну категорію, що охоплює різні рівні правової взаємодії – від узгодження приватних і публічних інтересів до механізмів захисту й забезпечення задоволення спільного – національного. Наголошено, що способами, засобами задоволення, збереження й захисту національних інтересів для нашої держави на сучасному етапі розвитку є: розроблення виваженої політики (економічної, фінансової, освітньої, безпекової тощо), налагодження тісної співпраці з державами Європи, США, Великою Британією тощо, відстоювання територіальної цілісності й суверенітету держави, підвищення добробуту населення, його віри в майбутнє, сприяння й підтримання просування вітчизняної продукції на світових ринках. Крім того, вказано, що варто розробити чіткий план дій, вчинення яких сприятиме підвищенню інтересу молоді до праці в Україні.

Ключові слова: глобалізація; міжнародна інтеграція; національний інтерес; національна безпека.

Preserving National Interest in the Integration Process

Iuliia I. Ostapenko*

Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv, Ukraine

*e-mail: uliaostapenko24@gmail.com

Abstract

The relevance of the research topic is due to the fact that the article examines the essence and meaning of the concept of national interests. It is substantiated that in today's realities for Ukraine these are the interests of the survival of the people, because it is about preserving territorial integrity, people's lives, and compensating for losses (damages) that cannot be avoided, even using all the potential at the disposal of the state, including the Armed Forces. Thanks to the use of a comprehensive scientific approach, which involves the application of systemic, comparative legal, formal legal methods, as well as methods of analysis and generalization, that is, general scientific and special methods of analysis, such a complex category has been comprehensively studied, covering different levels of legal interaction – from the coordination of private and public interests to mechanisms for protecting and ensuring the satisfaction of the common – national. It was emphasized that the ways and means of satisfying, preserving and protecting national interests for our state at the current stage of development are: developing a balanced policy (economic, financial, educational, security, etc.), establishing close cooperation with European countries, the USA, Great Britain, etc., upholding the territorial integrity and sovereignty of the state, increasing the well-being of the population, their faith in the future, promoting and supporting the promotion of domestic products on world markets. In addition, it was indicated that it is worth developing a clear plan of actions, the implementation of which will contribute to increasing the interest of young people in work in Ukraine.

Keywords: globalization; international integration; national interest; national security.

Вступ

Останнім часом майже кожна друга публікація починається зі словосполучень «глобалізаційні процеси», «процеси глобалізації», «глобалізація економіки» тощо. Вказане видається цілком логічним і обґрунтованим, що легко підтвердити, проаналізувавши сучасні світові тенденції. Так, у багатьох країнах прискорилися інтеграційні процеси. Як стверджує у своїй статті Ю. Р. Футало, держави через обмеженість у тій чи іншій країні природних, трудових і фінансових ресурсів об'єднуються для створення конкурентоспроможних на їх ринках товарів, падіння курсу національних валют, подолання зубожіння й голодування народів, безробіття, тобто кризових явищ, що зумовлюють виникнення соціальних проблем у цих країнах. Саме такі дії,

на переконання вченого, і є економічною інтеграцією держав. Звісно, що при ухваленні рішення про об'єднання визначальними є економічні й технічні чинники, адміністративні можливості, а також цінності, символи, ритуали, притаманні кожній країні [1, с. 112]. До того ж існують певні вимоги до тих держав, які прагнуть долучитися до інтеграційних процесів і, урешті-решт, стати частиною певного об'єднання

Продовжуючи висвітлення питання, додамо, що прагнення і бажання приєднання мало. Мають скластися ще й передумови. Так, у країнах, що інтегруються, мають бути [2, с. 78]: 1) відповідний рівень економічного розвитку і ступінь ринкової зрілості; 2) географічна наближеність, тобто йдеться переважно про наявність спільного кордону або історично сформовані економічні зв'язки (до речі, саме на цьому наголошують російські пропагандисти і представники влади, аргументуючи тезу про те, що росія і Україна мають бути разом як одне ціле); 3) спільність проблем, що постають перед країнами у галузі економічного розвитку, фінансування, регулювання економіки, політичного співробітництва тощо. Не менш важливого значення в цьому разі набуває й демонстраційний ефект. Мова йде про те, що в державах, які належать до інтеграційних утворень, відбуваються позитивні зміни, а саме: прискорюються темпи розвитку, знижується рівень інфляції, зменшується безробіття тощо. Усе перераховане, звісно, сприяє підвищенню добробуту населення, досягненню прогресу в багатьох сферах. Однак головне, що позитивні зрушення, які мають місце після долучення до інтеграційних утворень, різницю у стані справ, так саме, як і ризики, невдачі помічають в інших країнах, що, зрозуміло, має психологічний вплив на громадян. З огляду на це починає спрацьовувати «ефект доміно»: після приєднання більшості країн того чи іншого регіону держави, що залишилися за його межами, відчувають деякі труднощі, зокрема, у налагодженні чи продовженні економічних зв'язків чи співпраці. Пояснюється наведене передусім тим, що для держав – членів певної спільноти відкриваються нові ринки, завдяки чому збільшується експорт, що дозволяє нарощувати виробництво, залучати інвестиції, розширюючи можливості й спроможності підприємств, а отже, і створювати нові робочі місця, будувати спільні підприємства, разом вигравати тендер тощо. Крім того, зростає імпорт, що, на думку Ярослава Голобородька, «також має свою перевагу, адже росте конкуренція, а тому ціни знижуються, а якість товарів і послуг підвищується» [3]. Варто також згадати запропоновані наприкінці 80-х рр. XX ст. концепції «Європа змінної геометрії» та «сходинової інтеграції» (Ж. Деллор, Е. Балладюр). Як наголошує С. Г. Вонсович, «зокрема, Е. Балладюр характеризував організаційну структуру ЄС як нестабільне об'єднання національних інтересів і надна-

ціональних органів, у зв'язку із чим пропонував перегрупувати країни за такими показниками: а) політичні та правові інтереси всіх членів; б) відсталі за соціально-економічним розвитком країни; в) чинники співробітництва та взаємодії сусідніх країн. Е. Балладюр наполягав на утворенні навколо консолідованого «ядра» Європейського Союзу різних зон співробітництва, глибина інтеграції яких послідовно зменшується [4, с. 37]. Таким чином, «збіг інтересів урядів країн-членів зумовлює прогрес, конфлікт цих інтересів уповільнює інтеграційні процеси. Отже, міждержавна комунікація, переговори та інституціональні взаємодії поліпшують стан розвитку всієї спільноти [4].

Так, автори публікації «Investing in the Development of Information Infrastructure for Technology Transfer Under the Conditions of a Regional Market» О. Zinchenko, О. Finahina, L. Pankova, Іе. Buriak, Yu Kovalenko, розглядаючи трансфер технологій, роблять висновок, що ключем до ефективного трансферу технологій є сталий розвиток його інфраструктури як єдиної мережі обміну інформацією між її учасниками. Вона складається з інноваційно-технологічних центрів, центрів трансферу технологій, інформаційних агентств, консалтингових фірм, інформаційних фондів бібліотек і наукових установ, органів статистики, центрів комерціалізації інновацій, а також засобів обслуговування обміну інформацією. Інформаційні потоки, що циркулюють між учасниками ринку, є носіями їхніх відносин у певному економічному середовищі [5, с. 17]. Убачається, що на цьому прикладі також можна довести переваги об'єднання (інтеграції), оскільки завдяки цьому відкриваються нові ринки, прискорюється обмін даними, розширюється сфера відносин, прискорюється експорт технологій, що дозволяє залучати інвестиції.

Якщо розглядати євроінтеграційні процеси в Україні, зважувати усі «за» і «проти», то передусім зупинимось на позитивних моментах. Ідеться насамперед про захищеність прав людини і громадянина. Як відомо, за цим суворо слідкують європейські держави, Велика Британія, США: створено і функціонують певні механізми, існують певна культура й традиції.

Також, і це не менш важливо, ведуться постійні спостереження за якістю товарів і послуг. Варто погодитися з В. В. Постовою, яка зазначає, що «у сучасній ринковій економіці проблеми щодо якості є одними із найважливіших чинників підвищення рівня життя населення, економічної, соціальної, а також екологічної безпеки. Якість – це комплексне поняття, яке характеризує ефективність усіх сторін діяльності, таких як: розробка стратегії, організація виробництва, маркетинг. Але найважливішою складовою всієї системи якості є саме якість продукції та послуг, які надаються» [6].

Не можна не згадати й несприйняття і переслідування корупції. Як зауважує уже згадуваний Ярослав Голобородько, «Україна змушена більше докладати зусиль, аби побороти цю біду, яка роз'їдає зсередини нашу державу. Вже створені нові антикорупційні органи, які, можливо, ще не працюють ідеально, але Україна рухається у правильному напрямку» [3].

Однак, на наше переконання, не можна вважати здобутком, а варто визнати великою загрозою те, що «українці отримали можливість не тільки їздити на заробітки в ЄС, а й пропонувати себе як спеціалістів у всіх галузях». З огляду на те, що в розвинених країнах набагато вищий рівень заробітної плати, існує для робітників певний соціальний пакет (йдеться про медичне обслуговування), має місце відтік кваліфікованих фахівців, а це впливає на розвиток не лише окремого підприємства, галузі, а й держави, її економіки. Така сама ситуація і з можливістю вітчизняних студентів навчатися у вишах європейських держав (за програмою подвійних дипломів чи на підставі обміну студентами). Вказане стає ще одним способом «заманювання» найкращих молодих спеціалістів на підприємства Європи.

Усе наведене вище зайвий раз підтверджує, що у процесі євроінтеграції передусім треба дбати про те, щоб кроки, на які йде і Україна, вели до прогресу, а не шкодили розвитку, а також сприяли захисту національних інтересів.

Спираючись на вказане, ставимо за *мету* статті окреслити суть і значення категорії «національні інтереси», шляхи і способи їх збереження й забезпечення задоволення у процесі інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Національні інтереси були предметом вивчення багатьох вітчизняних вчених. Фундаментальними вважаються роботи німецького вченого Г. Моргентау, який розглядає національний інтерес як універсальний закон зовнішньої політики, як основну категорію політичного реалізму, і саме з інтересу виводить сутність та цілі політики. Із таких саме позицій, тобто крізь призму політичної влади, до цієї категорії підходить Г. Моргентау [7]. У свою чергу, Дж. Розенау стверджував, що визначення національного інтересу ніколи не може бути нічим іншим, як системою висновків, які виходять з аналітичної і ціннісної бази політики. Схожі погляди мав французький дослідник Р. Арон. Так, науковець вважав, що не можна однозначно визначити національний інтерес, оскільки «розмаїття конкретних цілей-завдань і кінцевих цілей-завдань не дало б нам змоги сформулювати раціональне визначення національного інтересу навіть у тому випадку, якби він не містив у самому собі неоднозначності, яку можна ототожнити з неоднозначністю колективного інтересу в економічній науці». Більш того, Р. Арон усе зво-

дить до вираженої у загальній формі тріади «безпека – могутність – слава» [8]. Вітчизняний науковець Р. Т. Ковалюк поняття «національні інтереси» трактує як невід’ємний елемент системи національної безпеки, так і геополітики [9]. Українська дослідниця М. Шульга зазначає, що національні інтереси – сукупність життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, які виражають потребу країни в прогресивному розвитку [10]. Інший дослідник В. Ліпкан справедливо стверджує, що, становлячи першоснову національної безпеки, національні інтереси можуть розглядатися як усвідомлені особою і суспільством, гарантовані державою цільові настанови щодо необхідності існування та розвитку людини, нації і держави як єдиного організму [11]. Майже аналогічні погляди мають І. Кукса, Є. Гончаров, які визначають національні інтереси як реальну основу дій нації та держави, спрямованих на виживання, функціонування і розвиток, сукупність національних цілей і базових цінностей, які відіграють важливу роль у стратегії й тактиці у сфері національної безпеки, та економічної безпеки як її складової [12]. Вітчизняний автор О. Воронянський обґрунтовує положення про те, що в основі національного інтересу лежать відносини, що встановлюються в даному суспільстві у процесі розподілу ресурсів і цінностей [13].

Матеріали та методи

Пристаючи до висвітлення обраної теми, ми розуміли, що досягнення мети публікації стане можливим завдяки використанню комплексного наукового підходу, що передбачає застосування системного, порівняльно-правового, формально-юридичного методів, а також методів аналізу та узагальнення, тобто загальнонаукових і спеціально-юридичних методів аналізу. Такий підхід дозволив усебічно вивчити цю складну категорію, що охоплює різні рівні правової взаємодії, – від узгодження приватних і публічних інтересів до механізмів захисту й забезпечення задоволення спільного – національного. Отже, для забезпечення комплексності й об’єктивності дослідження й висновків застосовано широкий спектр наукових методів. Системний метод використано для аналізу наявних трактувань категорії, що вивчається, аби розглянути їх не як ізольоване явище, а як складний механізм, а також простежити вплив зовнішньополітичних і безпекових чинників на формування розуміння поняття «національні інтереси». Застосування герменевтичного методу відіграло важливу роль у тлумаченні вказаного поняття, дало змогу глибше зрозуміти його зміст. У межах формально-юридичного методу було проаналізовано законодавчі положення. Крім того, здійснено аналіз думок науковців. Логічний метод був використаний для узгодження різних концепцій і думок вчених. Методи аналізу, синтезу й узагальнення застосовано для структуризації теоретичних підходів до розуміння категорії «націо-

нальні інтереси». За допомогою аналізу виокремлено ключові компоненти досліджуваного явища. Узагальнення результатів дало змогу сформулювати висновки.

Результати та обговорення

Суть і глобалізації та інтеграції

Приступаючи до висвітлення питання, передусім спробуємо визначити, що являють собою процеси глобалізації та інтеграції, суть і зміст національних інтересів, тобто встановимо, яке вони мають значення при долученні тієї або іншої країни до інтеграційних процесів.

Як відомо, на сьогодні у всьому світі прискорилися глобалізація й інтеграція. Більш того, ці процеси відбуваються в усіх сферах – економіці, освіті, медицині. Завдяки прогресу швидкими темпами розвиваються технології, з'являються нові способи і засоби поширення інформації й обміну даними, спрощується перетин громадянами, товарами, продукцією промисловості кордонів між державами. Як наголошують Н. П. Бортник, Л. І. Сопільник, «інформаційні технології, що не мають кордонів, підсилили ступінь взаємного проникнення більшості культурних співтовариств, а комерційна і фінансова діяльність усе більше набувають міжнародного характеру. Інформаційне суспільство висуває умови: або брати участь у створенні каналів для обміну даними та підключатися до всесвітніх комунікаційних мереж, або виявитися відрізнаним від усього світу [14]. Отже, процес економічної глобалізації дедалі частіше супроводжує політична глобалізація. Економічна конкуренція тісно переплітається з конкуренцією політичною – у світовому масштабі все менше і менше економічних утворень, що залишаються осторонь повсякденних політичних процесів [15]. Висловлене свідчить про те, що за сучасного розвитку технологій, стрімкого поширення інформації, розширення засобів і шляхів сполучення (транспортна мережа як павутина оповила навіть місця, які вважалися ще декілька десятиліть тому важкодоступними), суттєвого спрощення руху товарів і людей, прискорилася інтернаціоналізація виробництва, з'явилася велика кількість транснаціональних корпорацій, розширилися сфери взаємодії країн, організацій, соціальних груп, громадян, завдяки чому складаються передумови міждержавної. Таким чином, можемо стверджувати, що одним із результатів глобалізації виступає інтеграція.

Спробуємо встановити, у чому саме полягає інтеграція. Передусім має місце створення міждержавних об'єднань як якісно нових і відносно самостійних суб'єктів міжнародних відносин, усередині яких формується власна система взаємодії, комунікації з кожним учасником окремо, а також поза самим

об'єднанням. У результаті цього, як наголошують експерти, сформувались окремі світові ринки як сировини і палива, так і з промислових виробів (наприклад, машин, сталі, текстильних товарів і т. д.). Центр ваги процесу інтернаціоналізації при цьому усе більше переміщується зі сфери традиційної зовнішньої торгівлі в сферу інших економічних відносин між міжнародними фірмами. Це приводить до того, що процес інтернаціоналізації зі сфери обігу переміщується у виробничу сферу.

Переваги й ризики (виклики) інтеграції й глобалізації

Як наголошують автори підручника «Світова економіка» [15], характерними ознаками глобалізації й інтеграції, зокрема економіки, слід визнати: розвиненість сфер міжнародного обміну товарами на базі міжнародної торгівлі й міжнародного руху факторів виробництва (капіталу, робочої сили, технології); появу міжнародних форм виробництва на підприємствах, розташованих у декількох країнах; виникнення самостійної міжнародної фінансової сфери, не пов'язаної з обслуговуванням міжнародного руху товарів і факторів виробництва, системи «міжнаціональних і наднаціональних, міждержавних і недержавних механізмів міжнародного регулювання з метою забезпечення збалансованості і стабільності економічного розвитку»; формування економічної політики держав, що виходить із принципів відкритої економіки [15, с. 47–48].

Однак згадані процеси мають не лише переваги, а й зумовлюють появу суттєвих викликів. На думку авторів уже згадуваного нами вище підручника, інтеграція, з одного боку, «небачено розширює можливості окремих країн щодо використання та оптимальної комбінації різноманітних ресурсів, їхньої більш глибокої і всебічної участі в системі міжнародного поділу праці, з іншого – глобальні процеси значно загострюють конкурентну боротьбу, спричиняють маніпулювання величезними фінансовими й інвестиційними ресурсами, що становить реальну загрозу для країн із низькими і середніми доходами. Таким чином, за незаперечних переваг слід ураховувати неоднозначність, різноспрямованість впливу глобалізації (*й одного з її результатів – інтеграції.* – Ю. О.) на розвиток різних груп країн та галузей сучасного виробництва» [15]. Саме вказане, на наш погляд, спонукає політичні еліти переважної більшості країн піклуватися про забезпечення національної безпеки й задоволення національних інтересів, усвідомлюючи всі ризики від процесів глобалізації, інтернаціоналізації й інтеграції. Як наслідок, на офіційному рівні затверджуються концепції захисту національних інтересів, які реалізуються державними інститутами. Із наведеного випливає, що сферою, де знаходять прояв саме національні інтереси, є публічна політика.

Суть національних інтересів і їх захист

Насамперед вкажемо, що публічна політика визначається різними детермінантами, а саме: «рівень та особливості культурного, соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку; географічне положення країни та її ресурсні можливості; національно-історичні традиції; потреби в забезпеченні суверенітету та територіальної цілісності» [16, с. 66]. На думку Г. П. Ситника, «саме зазначені детермінанти і знаходять відображення в національних інтересах, а останні – в законах, концепціях, стратегіях та інших нормативних актах як об'єктивні потреби суспільного розвитку. Таким чином, першоосновою інтересу є потреби в безпечному функціонуванні та розвитку людини (індивіда), суспільства та держави» [16, с. 67].

Усе наведене наштовхує на висновок, що за своєю суттю і спрямованістю національні інтереси полягають у забезпеченні виживання й прогресивного розвитку особи, суспільства, держави. До цього варто додати, що, попри консенсус фахівців щодо висловленої тези, немає однастайності стосовно того, коли певні потреби набувають статусу національних інтересів; чи правомірно стверджувати, що національні інтереси відображають в інтегрованому вигляді інтереси особи, суспільства та держави, чи є національні інтереси відносно постійними, чи вони мають кон'юнктурний характер, а головне, чи можливо узгодити національні інтереси різних суб'єктів міжнародних відносин» [16, с. 67].

Спробуємо розібратися. Передусім наголосимо, що національні інтереси – це не механічна сума інтересів окремих громадян чи соціальних груп. Ідеться виключно про загальні для всіх громадян (народу) інтереси. Крім того, національні інтереси в демократичних країнах завжди розглядаються крізь призму забезпечення прав і свобод людини (індивіда). Щоправда, «приватний (особистий) інтерес громадян береться до уваги державою, якщо він може бути сприйнятий як інтерес суспільний та загальнонародний» [16, с. 67]. Отже, національні інтереси – це сукупність збалансованих інтересів (потреб) людини (громадянина), суспільства, держави в різних сферах їхньої життєдіяльності, реалізація яких гарантує, наприклад, збереження національних цінностей, державний суверенітет, територіальну цілісність, прогресивний суспільно-політичний і соціально-економічний розвиток.

Проте, попри велику увагу до категорії, що розглядається (особливо з огляду на зростання кількості конфліктів, криз), викликають певні дискусії чітке їх визначення, способи й шляхи їх задоволення на практиці. На переконання фахівців, зазначене пояснюється складністю взаємодії «об'єктивних і суб'єктивних компонентів національного інтересу (будь-яким його оцінкам прита-

манний суб'єктивний характер); як правило, хронічним бажанням правлячої еліти репрезентувати власні (корпоративні) інтереси або вподобання як важливі національні інтереси». Водночас варто пам'ятати й усвідомлювати той факт, що саме окреслення множини національних інтересів – «ключова передумова забезпечення логічної послідовності у внутрішній і зовнішній політиці держави, її передбачуваності для основної маси населення країни, стабільного і прогресивного соціально-економічного та політичного розвитку» [16, с. 69]. Варто додати, що вони, крім того, виступають результатом консолідованого інтелектуального пошуку науковців, представників інститутів громадянського суспільства й політичного керівництва, оскільки завдяки цьому дається відповідь (точніше, візія) подальшого розвитку кожного індивіда, суспільства й держави і, відповідно, захисту їх від зовнішніх і внутрішніх небезпек. Саме останнє для нашої країни набуває першочергового значення в умовах сьогодення. Водночас наведене, як вбачається, підтверджує той факт, що сукупність національних інтересів може змінюватися.

Резумуючи, наголосимо, що саме національні інтереси визначають, якою мають бути політика та стратегія забезпечення національної безпеки, «у якому напрямі мають бути сконцентровані зусилля суспільства та влади, щоб цілісність держави та добробут громадян були надійно захищені, громадяни жили в державі, яку поважають у світі, а національна еліта виконувала своє призначення, представляючи та відстоюючи зазначені інтереси» [16, с. 71].

Тож, можемо стверджувати, що національні інтереси – це структурно складна категорія, оскільки йдеться про спільні для великої кількості осіб цінності, прагнення тощо.

Національні інтереси за законодавством України

Як же вітчизняний законодавець розуміє суть категорії, що розглядається? Так, відповідно до чинного законодавства України, її національні інтереси становлять «життєво важливі інтереси людини, суспільства й держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян». Однак чинні на цей час документи (йдеться про Закон України «Про національну безпеку України», Стратегію національної безпеки України) не тільки не наводять переліку життєво важливих національних інтересів (інтересів виживання), а й взагалі не наводять переліку таких інтересів.

Отже, із цього випливає, що принциповою ознакою категорії «національні інтереси» є прагнення виживання, а їх головною ознакою слід визнати найвищий ступінь важливості їх задоволення для забезпечення національної

безпеки, тобто збереження (захист) національних цінностей, «утрата яких ставить під загрозу фізичне і духовне існування народу, призводить до руйнації державного утворення (територіальна цілісність, державний суверенітет тощо)».

У сучасних реаліях для України національні інтереси – це інтереси виживання народу, бо йдеться про збереження територіальної цілісності, життя людей, про відшкодування збитків (шкоди), яких не можливо уникнути, навіть використовуючи весь потенціал, який є в розпорядженні держави, у тому числі й Збройних Сил.

Викладене дає підстави стверджувати, що способами, засобами задоволення, збереження й захисту національних інтересів для нашої держави на сучасному етапі розвитку є розроблення виваженої політики (економічної, фінансової, освітньої, безпекової тощо), налагодження тісної співпраці з державами Європи, США, Великою Британією тощо (вказане дасть змогу не лише задовольнити потреби у зброї, обладнанні, необхідних для відстоювання територіальної цілісності й суверенітету держави, а й відкривати спільні підприємства на території нашої держави, що зумовить появу нових робочих місць, уповільнить відтік робочої сили (що надважливо для сфери господарювання), сприятиме запозиченню й розвитку власних новітніх технологій, як наслідок, підвищить добробут населення, його віру в майбутнє), сприяння й підтримання просування вітчизняної продукції на світових ринках (це унеможливить повторення ситуацій з блокування польськими фермерами кордонів із метою унеможливлення потрапляння вітчизняного зерна на європейський ринок). Крім того, варто розробити чіткий план дій, вчинення яких сприятиме підвищенню інтересу молоді до праці в Україні.

Висновки

Системний аналіз сутності категорії «національний інтерес» дає змогу визначити, що вона є досить абстрактною і суб'єктивною, бо вони визначаються передусім картиною світу і ціннісною системою, притаманною певному суспільству і державі.

Саме держава має чітко окреслювати, відстоювати й забезпечувати задоволення інтересів усіх членів суспільства шляхом вирішення соціальних суперечностей та забезпечення прав людини.

Національні інтереси мають колективний характер з огляду на те, що впливають із потреб громадян (груп громадян), а реалізуються через інтереси держави.

Нині серцевиною національних інтересів України є збереження територіальної цілісності і зміцнення національного суверенітету.

Способами, засобами задоволення, збереження й захисту національних інтересів для нашої держави на сучасному етапі розвитку є: розроблення виваженої політики (економічної, фінансової, освітньої, безпекової тощо); налагодження тісної співпраці з державами Європи, США, Великою Британією тощо; відстоювання територіальної цілісності й суверенітету держави; підвищення добробуту населення, його віри в майбутнє; сприяння й підтримання просування вітчизняної продукції на світових ринках.

Для цього варто розробити чіткий план дій, вчинення яких сприятиме задоволенню потреби, відстоюванню територіальної цілісності й суверенітету держави, відкриттю спільних підприємств на території нашої держави, появі нових робочих місць, уповільненню відтоку молоді й робочої сили.

Список використаних джерел

- [1] Футало Ю. Р. Структурні деформації у національній економіці України внаслідок інтеграційних процесів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2016. Вип. 2(48). С. 110–114.
- [2] Футало Ю. Р. Дефініція інтеграції як чинника розвитку національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2016. Вип. 1(47). С. 76–80.
- [3] Голобородько Я. Інтеграція України в ЄС: плюси і мінуси. 03.03.2022. URL: https://24tv.ua/integratsiya-ukrayini-v-yes-shho-tse-plyusi-ta-minusi_n1357884 (дата звернення: 25.06.2025).
- [4] Вонсович С. Г. Концепт «євроінтеграція»: історико-політологічний дискурс. *Політикус*. 2022. Вип. 4-2. С. 34–39. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.5>.
- [5] Zinchenko O., Finahina O., Pankova L., Buriak Ie., Kovalenko Yu. Investing in the Development of Information Infrastructure for Technology Transfer Under the Conditions of a Regional Market. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2021. Vol. 3. No. 13(111). P. 6–17. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.235948>.
- [6] Постова В. В. Якість продукції та послуг як об'єкт управління на підприємствах ресторанного господарства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-49>.
- [7] Моргентau Г. *Політичні відносини між націями*. 2020. URL: <https://anthologyforthe lazy.webnode.com.ua/1/gans-morgentau-politichni-vidnosini-mizh-natsiyami/> (дата звернення: 25.06.2025).
- [8] Раймон А. Мир і війна між націями / пер. з фр. Віктор Шовкун, Зоя Борисюк та Григорій Філіпчук. Київ : МП «Юніверс», 2000. 688 с.
- [9] Ковалюк Р. Т. Національні інтереси України в новій геополітичній ситуації. URL: <http://vmv.kytmu.edu.ua/series/vmv/vipusk6/1.pdf> (дата звернення: 25.06.2025).
- [10] Шульга М. А. Російський дискурс геополітики. Київ : ПАРАПАН, 2006. 524 с.
- [11] Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України : монографія. Київ, 2006. 600 с.

- [12] Кукса І. М., Гончаров Є. В., Чернякова І. С. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіону. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2011. № 17(171). С. 218–224.
- [13] Воронянський О. В. «Національні інтереси» як категорія політичної науки. *Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2011. № 10. С. 131–136.
- [14] Бортник Н. П., Сопільник Л. І. Цивілізаційний аспект феномену глобалізації: політологічний дискурс. *Академічні візії*. 2022. № 3. С. 63–71. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5962657>.
- [15] *Світова економіка* : підруч. / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 349 с.
- [16] Ситник Г. П., Орел М. Г. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України : підруч. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 372. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/7148e643-1410-42f1-a6b6-f4cf15aeb638.pdf> (дата звернення: 25.06.2025).

References

- [1] Futalo, Yu.R. (2016). Structural deformations in the national economy of Ukraine as a result of integration processes. *Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series: Economics*, 2(48), 110-114.
- [2] Futalo, Yu.R. (2016). Definition of integration as a factor in the development of the national economy. *Scientific Bulletin of Uzhgorod University: Series: Economics*, 1(47), 76-80.
- [3] Holoborodko, Ya. (March 3, 2022). Integration of Ukraine into the EU: pros and cons. Retrieved from https://24tv.ua/integratsiya-ukrayini-v-yes-shho-tse-plyusi-tamynusi_n1357884.
- [4] Vonsovyich, S.G. (2022). The concept "European integration": historical and political discourse. *Politicus*, 4(2), 34-39. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.5>.
- [5] Zinchenko, O., Finahina, O., Pankova, L., Buriak, Ie., & Kovalenko, Yu. (2021). Investing in the Development of Information Infrastructure for Technology Transfer Under the Conditions of a Regional Market. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 3(13(111)), 6-17. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.235948>.
- [6] Postova, V.V. (2022). Quality of products and services as a management object in restaurant enterprises. *Economy and Society*, 41. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-49>.
- [7] Morgenthau, H. (2020). *Political relations between nations*. Retrieved from <https://anthologyforthelazy.webnode.com.ua/l/gans-morgentau-politichni-vidnosini-mizh-natsiyami/>.
- [8] Raymond, A. (2000). Peace and war between nations. V. Shovkun, Z. Borysyuk, & H. Filipchuk (Eng. from fr.). Kyiv: MP "Univers".
- [9] Kovalyuk, R.T. *National interests of Ukraine in the new geopolitical situation*. Retrieved from <http://vmv.kymu.edu.ua/series/vmv/vipusk6/1.pdf>.
- [10] Shulga, M.A. (2006). *Russian discourse on geopolitics*. Kyiv: PARAPAN.
- [11] Lipkan, V.A. (2006). *Theoretical foundations and elements of national security of Ukraine*. Kyiv: Text.
- [12] Kuksa, I.M., Goncharov, E.V., & Chernyakova, I.S. (2011). Strategic planning of socio-economic development of the region. *Visnik of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*, 17(171), 18-224.

- [13] Voronyansky, O.V. (2011). "National Interests" as a category of political science. *Bulletin of the National Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 10, 131-136.
- [14] Bortnyk, N.P., & Sopilnyk, L.I. (2022). Civilizational aspect of the phenomenon of globalization: political discourse. *Academic Visions*, 3, 63-71. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5962657>.
- [15] Golikova, A.P., & Dovgal, O.A. (Ed.). (2014). *World Economy*. Kharkiv: V. N. Karazin KhNU.
- [16] Sytnyk, G.P., & Orel, M.G. (2021). *National Security in the Context of European Integration of Ukraine*. Kyiv: Interregional Academy of Personnel Management. Retrieved from <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/7148e643-1410-42f1-a6b6-f4cf15aeb638.pdf>.

Юлія Ігорівна Остапенко

докторка юридичних наук, доцентка
доцентка кафедри господарського права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
61024, вул. Григорія Сковороди, 77, Харків, Україна
e-mail: uliaostapenko24@gmail.com
ORCID 0000-0001-5950-2927

Iuliia I. Ostapenko

Doctor of Law, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Economic Law
Yaroslav Mudryi National Law University
61024, 77 Hryhoriia Skovorody Str., Kharkiv, Ukraine
e-mail: uliaostapenko24@gmail.com
ORCID 0000-0001-5950-2927

Рекомендоване цитування: Остапенко Ю. І. Збереження національного інтересу в інтеграційному процесі. *Проблеми законності*. 2025. Вип. 169. С. 55–68. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.169.334752>.

Suggested Citation: Ostapenko, Iu.I. (2025). Preserving National Interest in the Integration Process. *Problems of Legality*, 169, 55-68. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.169.334752>.

Статтю подано / Submitted: 01.04.2025
Доопрацьовано / Revised: 05.05.2025
Схвалено до друку / Accepted: 30.06.2025
Опубліковано / Published: 02.07.2025